

BALADA O TROBENTI IN OBLAKU

Ciril Kosmač

(Nadaljevanje) ✓

VI

Bilo je kakor odrešenje. Čeprav je trobenta bridko donela, čeprav je bilo besedilo narodne pesmi žalostno in čeprav starec in otrok nista bila videti vesela in prvi hip niti ne popolnoma resnična, se je Peter Majcen globoko oddahnil. Začutil je, da je spet na trdnih tleh, narava je oživela — in pred njim je bila trobenta, ki ga je že tako dolgo vznemirjala. S čistim in hvaležnim srcem se je razveselil starca in otroka. Rad bi se bil takoj oglasil, a je obstal tiho in nepremično, ker sta bila tako prikupna, tako nenavadno topla in ganljiva — in zaradi trobente tudi sama nekoliko nevsakdanja, skrivnostna.

»Še!« je zaprosil otrok in vzdignil roko.

»Saj sem že trikrat!« je toplo rekel starec in ga pobožal po kodrasti glavi.

»Samo še enkrat!...«

»Potrpi, da se mi nabere sapa!«

Otrok je stegnil roke in starec mu je dal trobento. Previdno in z ljubeznijo jo je sprejel v naročje, kakor bi bila živo bitje: jagnje, zajček ali svetla srnica. Starec ga je objel okrog ramena, ga pritisnil k sebi, zaprl oči in se rahlo zazibal, kakor bi ga tešil ali uspaval, ali pa se je nemara zazibal samo zato, da bi občutil srčno toplino, ki se je prelivala med njima. In sončna luč se je prav tako rahlo in toplo prelivala po njegovih pleši in po trobenti.

»Idila!...« si je rekel Peter Majcen in prevzela ga je tista mehka otožnost, ki ga je prevzela vselej, kadar je med ljudmi začutil pravo srčno toplino. »Stara idila. Ded in vnuk. Prvemu že sapa pojema, drugi je še nima dovolj. Dva rodova... pretekli in prihodnji, vsak na svojem bregu, srednji rod, ki je med njima, pa zdaj uporno vesla po razburkani in kalni reki življenja, kakor pravimo...«

»Mhm... kaj hočemo... je že tako...« je zateglo, skoraj pojoče zamrmral starec sam zase, ne da bi odprl oči ali se nehal pozibavati. In nato je komaj slišno zapel z zelo nizkim, zamolklim, tresočim se glasom:

»Prišla bo bridka smrt,
moj hramček bo zaprt...«

»Ampak potem boste spet trikrat!« se je jasno oglasil vnuk in mu požugal s kazalčkom.

»Trikrat.« je vdano prikimal ded. »Trikrat...«

»Kakor zmeraj.«

»Kakor zmeraj...«

»In potem pravljico!«

»In potem pravljico... Pa saj pravljico sem že povedal!« se je zdramil starec in odprl oči. »Ali je nisem povedal?«

»Ampak danes šele eno!« je vnuk spet vzdignil kazalec. »In obljubili ste dve: dopoldne eno in popoldne eno.«

»Če je pa tako, bom seveda povedal še eno,« se je vdal starec. »Samo prej bova šla v hram, da si zmočim grlo.«

»Ampak zdaj takoj!«

»Tako, seveda, takoj,« je prikimal ded. »Samo temle bova privoščila še malo sončka.« Sklonil se je k trti in začel z obema rokama odgrinjati liste. Ljubeznivo je potežkaval grozde in jim zateglo, skoraj pojoče prigovarjal: »Tako, le ven, le ven! Le na sonce!... Sonce ti da sok, sok ti da... Sonce ti da sladkor, sladkor ti da...«

»Kako da sonce grozdju sladkor?« ga je prekinil otrok, ki je počepnil zraven njega.

»Kako?... Kar tako: da!« je zamišljeno odgovoril ded, ne da bi se ozrl. »Sonce da vse. Sonce da moč... sonce da luč... sonce da ogenj, o, tudi ogenj da... sonce da... sonce da — sonce! Tako je to: sonce da sonce!... Vse, kar je, je od sonca! Mhm, tako je to!« si je prikimal in nato spet komaj slišno zapel:

Prišla bo bridka smrt,
moj hramček bo zaprt...«

»Kje pa sonce dobi sladkor?« je vprašal otrok.

»Kje ga dobi?... Kar tako: ima ga!« je še zmeraj odsotno odgovoril starec in rahlo odkrival grozde. »Ima ga... Od nekdanj ga ima... In ga bo zmeraj imelo... Imelo ga bo, dokler bo... A ko sonca ne bo, tudi moči ne bo in ne bo luči... In ognja ne bo in ne bo... in ne bo — sonca! Ne, ne bo ga sonca! Ne bo ga več!... A kaj hočemo, je že tako!...«

Prišla bo bridka smrt,
moj hramček bo zaprt...«

Starec je govoril počasi in raztreseno, pel pa je očitno nevede in nehote. Pesem se je zaradi dolgega ponavljanja tako rekoč naselila v njem in se je kar sama oglašala skoraj v enakomernih presledkih.

To se je dalo sklepati tudi po tem, ker je zmeraj zapel samo prvi dve vrstici.

»Ata, ali ga sámó dela?« se je oglasil otrok.

»Kaj dela?« se je zdaj ozrl starec.

»Sladkor?«

»Kdo dela sladkor?«

»Če sonce dela sladkor?«

»A sonce?«

»Saj ste rekli, da daje grozdju sladkor!« je že naveličano trznil otrok.

»Sonce? ... Seveda mu daje. Sladkor mu daje in moč mu daje in —«

»Ata, pojdiva zdaj v hram!« ga je prekinil otrok, ki mu je bilo očitno dolgčas.

»Saj, pa pojdiva ...« je vzdihnil starec in se prav počasi zravnal, da ga ne bi preveč zbolele stare kosti.

»Ampak prej boste še zaigrali,« mu je otrok ponudil trobento. »Saj se je vam že nabrala sapa.«

»Nabrala ...« se mu je otožno nasmehnil starec in vzel trobento. »No, poglej, če je moje okno še zaprto.«

Otrok se je vzdignil na prste, se ozrl v hišo z rdečo streho in hitro prikimal:

»Zaprto je, zaprto.«

»Aha, zaprto ...« je sam zase zamrmral starec in si nato z dlanjo potegnil po čelu in čez oči.

»Zakaj pa venomer sprašujete, če je vaše okno zaprto?« je rekel otrok.

»Kar tako: sprašujem ...« je odgovoril starec in mu položil svojo veliko roko na glavo. »Sprašujem ... Kaj hočemo, je že tako!« je vzdihnil in nato spet zapel:

»Prišla bo bridka smrt,
moj hramček bo zaprt ...«

»No, zaigrajte!« je rekel otrok.

»Saj bom ...«

»No, pa dajte!« je naveličano trznil otrok.

Starec si je oslinil debele, modrikaste ustnice, se zravnal, globoko zajel sapo in vzdignil trobento, ki se je zasvetila v soncu kakor staro zlato.

»Zdaj!« je ukazal otrok in zamahnil z roko.

Trobenta je zadonela.

Peter Majcen se je zdrznil. Presunilo ga je, kakor ga je bilo presunilo prej, ko še ni zatrdno vedel, ali je trobenta v resnici ali je samo v njegovi domišljiji. Čisto na tihem mu je bilo žal, ker se ni oglašala samo v njegovi domišljiji, a zakaj mu je bilo žal, ni vedel. Sicer pa ni bila zdaj nič manj pomembna in niti manj skrivnostna. Pravzaprav je bila šele zdaj skrivnostna. Donelo je otožno, a ne samo zato, ker je bil napev otožen; v njenem zvoku je bila še neka druga, globlja žalost, pravzaprav že bridkost. In prešinila ga je misel, da nemara res globlje in usodno povezuje vse, kar se dogaja v njem in okrog njega. Mar ni zadonela do Črnega loga in ga vrgla kvišku, kakor bi potrdila njegove dvome, njegove mračne misli — in njegove slutnje o smrti? In potegnila ga je z doma. Če se ne bi bila oglasila, bi bil ostal v sobi in bi nemara zdaj že mirno sedel za mizo in pisal. In potem se je oglasila v noveli; priganjala je Temnikarja v usodnih trenutkih, priganjala ga je naprej, priganjala ga je k odločitvi, k dejanju, k boju — in k smrti. Mar res oznanja smrt?

»Še!« je rekel otrok, vzdignil roko in zamahnil.

Trobenta je drugič zadonela.

»Kako prodorno doni!« si je rekel Peter Majcen in spreletel ga je srh. Bilo mu je tako neprijetno, da se je jezno postavil po robu svojim mislim in svojim občutkom: »Kakšna smrt! In kakšna zveza neki!... Kakšna zveza pa naj bo med tem starcem in Temnikarjem? Kakšna med Temnikarjem in Črnilogarjem? In kakšna med Črnilogarjem in tem starcem?... Stoj! Tukaj je zveza, tukaj mora biti zveza! Črnilogar je trobento gotovo slišal, pa jo je zatajil. Zakaj jo je zatajil? In zakaj mi je rekel, naj ne hodim v Tihi dol?... Čudno!... Nemara pa se bo zdaj to razjasnilo. In nemara se bo vse razjasnilo. Vse. Tudi Javorka in njen molčeči, bridki ponos.«

»Še!« je rekel otrok in zamahnil z roko.

Trobenta je zadonela tretjič.

»Ah, neumnost!« je Peter Majcen zmajal z glavo, ker ga je spet presunilo. »Le kaj naj se razjasni? Stvar je vendar jasna in preprosta, kar se le da. Ded uči vnuka igrati trobento. In da ne bi trobila doma, sta se umaknila v vinograd. To je vse!... In vendar — ne, dovolj! Prekleta obsedenost! Saj sem slabši od rojenega policaja: vse je sumljivo, vse je pomembno, vse je povezano, vse je skrivnostno! Dovolj! Vsaj za danes bo dovolj!... Poklepetal bom s starcem in se poigral z otrokom, da se raztresem in se pomirim, potem pa domov — in k mizi!«

»Še!« je rekel otrok in vzdignil roko.

»Saj sem že trikrat!« je toplo odvrnil starec in ga pobožal po kodrasti glavi.

»No, potem greva pa v hram in boste povedali pravljico.« je rekel otrok, mu vzel trobento in se obrnil, da bi stopil iz vinograda.

»Dober dan!« je tedaj glasno pozdravil Peter Majcen in šaljivo dodal: »Tako torej, vidva mi trobita?«

Ne starec ne otrok nista pokazala skoraj nobenega presenečenja, ker sta tako nenadoma zagledala tujega človeka.

»Midva,« je počasi prikimal ded. »Midva trobiva...«

»In že kar dolgo mi trobita!« je šaljivo nadaljeval Peter Majcen.

»Dolgo...« se je otožno nasmehnil starec, kakor bi se hotel opravičiti. »Dolgo. Že tri dni...«

»Tri dni?« se je nehote začudil Peter Majcen, ker ni vedel, kako naj razume ta odgovor.

»Tri dni!...« je vzdihnil starec. »Pa kaj hočemo, je že tako!... Ali ga boste kozarček?«

»Bom! Prav rad ga bom!« je prikimal Peter Majcen, ki je šele tedaj začutil, da ima popolnoma izsušeno grlo. »Pa tudi vam se bo prilegel, če že tri dni trobite!« je dodal in se nasmehnil.

»Tri dni, tri dni!« je globoko prikimal starec. »Pa kaj hočemo, je že tako!... No, zdaj pa le stopi!« je rekel vnuku. »In nikar se ne boj!«

»Saj se ne bojim!« mu je očitajoče odvrnil otrok in stopil iz vinograda.

»Kaj bi se me bal?« je rekel Peter Majcen. »Tudi jaz imam takegale fantička.«

»No, vidiš!« je starec brez vsake potrebe bodrilno potrepljal otroka po rami. »Tudi gospod je očka. In fantička ima.«

»In punčko tudi?« je vprašal otrok.

»Tudi punčko.«

»Mi tudi,« je prikimal ded. »Pa je ni doma. Ne, ni je doma. K stricu smo jo poslali. Midva hodiva pa v vinograd... Pa kaj hočemo, je že tako!...«

»Ali ga učite trobento?«

Starec se je otožno nasmehnil in odkimal.

»Ne,« je rekel in spet ljubeznivo položil svojo veliko roko na otrokovo glavo. »A če že govorimo o trobenti, je treba po pravici povedati, da pravzaprav on uči mene. Tako je to... Mladi igra, pa je tudi ta ves nor. Gumbe že prebira, samo sape še nima dovolj. No, pa bo že tudi sapa prišla. Kajne, Jankec?«

»A Jankec ti je ime?«

»Jankec je, Jankec.« je rekel starec in ga pritisnil k sebi. »Blažičev Jankec... Jaz pa sem pa Blažič. Stari Blažič seveda. Mladi je doma. Leži...«

»Ali je bolan?«

»Bolan je, bolan!... Pa kaj hočemo, je že tako!... No, pojdimo v hram!...«

Peter Majcen bi se bil zdaj rajši poslovil, toda bilo mu je žal starca, še bolj pa mu je bilo žal otroka, ki je bil tako resen in tako otožen. Iskal je primerno besedo, a ker je ni mogel najti, je stegnil roko in rekel:

»Pokaži mi no, to mojo trobento!«

»Trobenta je očkova!« je odločno rekel Jankec in se ozrl v deda.

»No, le pokaži, le pokaži! Saj je gospod ne bo pojedel!«

Peter Majcen je vzel trobento v roko in jo pazljivo ogledoval, čeprav ni imel niti najmanjšega pojma o tem glasbilu. Vedel je, kako je to smešno, a vendar trobente ni dal iz rok, ker se ni mogel znebiti občutka, da je res bridka in da je pomembna tudi zanj, pomembna je samo zaradi tega, ker se je oglasila v Temnikarju.

»Stara je, stara!...« se je oglasil ded.

»Kako se ji pa reče?«

»Krilni rog.« je hitro povedal Jankec.

»Daleč se sliši. Prav do Črnega loga se sliši!« je rekel Peter Majcen in se ozrl v starca. »Tam sem namreč na počitnicah.«

»Da se sliši do Črnega loga?« je vzkliknil Jankec in segel po trobenti. »Ata, zaigrajte!«

»Kaj bi se ne slišala!« je mirno rekel starec. »Trobenta je trobenta... Zato pa jo imajo v vojski... In na sodni dan bo tudi trobenta, kakor pravijo...«

»Toda če bo vaša, je Črnilogar ne bo slišal,« je s poudarkom rekel Peter Majcen in se nasmehnil.

»Zakaj je ne bo slišal?« je vprašal Jankec.

»Danes je že ni slišal,« je Peter Majcen govoril staremu Blažiču.

»Še začudil se je, ko sem mu rekel, da slišim trobento.«

Stari Blažič pa se ni prav nič začudil.

»Nemara pa se ji je že privadil,« je mirno zategnil. »Saj veste, uho se počasi privadi... Ali pa je nemara že naglušen. Lahko je tudi že naglušen, čeprav ni še star. Koliko jih bo imel? Petdeset. Še komaj!... Pa kaj hočemo, je že tako! Počasi vse opeša. Nekaterim prej, drugim kasneje; nekaterim to, drugim ono. Jaz, na primer, še dobro slišim. Kar dobro slišim, hvala bogu! Vidim pa bolj slabo... No, Jankec, poglej, če je moje okno še zaprto.«

»Zaprto je, zaprto! Sem že pogledal,« je odgovoril Jankec in mu potiskal trobento v roke.

»Da, tam sva pa midva doma, tam,« se je starec obrnil k Petru Majcnu in s trobento pokazal proti hiši z rdečo streho.

»Lepa hiša!«

»A hiša? ... Lepa, seveda, kar lepa hiša...«

»Videti je, da je bila požgana.«

»Požgana, seveda, požgana je bila... Pa kaj hočemo, je že tako!...«

»Ali so vam požgali med vojno?«

»Med vojno so požgali, seveda, med vojno... Pa kaj hočemo, je že tako!...«

»Ata, zaigrajte!«

»Saj bom...«

»No, pa dajte!«

Stari Blažič si je oslinil ustnice in vzdignil trobento. Zajel je sapo, a ni zatrobil. Obrnil se je k Petru Majcnu, s pogledom pokazal na otroka in zaupljivo zašepetal:

»Nikar ne zamerite, gospod! Otrok je otrok!...«

Peter Majcen je začudeno pogledal, toda starec si je že dal trobento na usta in zaprl oči.

»Zdaj!« je glasno ukazal Jankec in zamahnil z roko.

Trobenta je zadonela:

Prišla bo bridka smrt,
moj hramček bo zaprt...«

»Ali res tako bridko doni ali samo v meni tako bridko odmeva?« se je vprašal Peter Majcen, ker ga je spet presunilo. »No, recimo, da odmeva samo v meni in pustimo zdaj to! Toda rad bi vedel, zakaj naj bi starcu zameril, če trobi otroku? In zakaj trobi tri dni? In zakaj mora biti njegovo okno zaprto? Ali je to res samo starčevska muha? Ne razumem. Sploh ga ne razumem. Ali je res tako star in raztresen, ali pa je vsa njegova pozornost prikovana k eni sami misli, ki ga ne spusti niti za trenutek? ... Čudno! Črnilogar je klepetav in radoveden kakor stara teta, tega pa prav nič ne zanima, če sreča tujega človeka, kdo je, od kod je prišel in kaj počenja v tej samoti.

Trobenta je zadonela drugič.

Peter Majcen se je ozrl po dolini. Njegov pogled je obstal pri tolmunu. Javorka je bila že tam in je prala. Pomočila je v tolmun belo rjuho, jo zvila in udarila z njo po belem perilniku. Toda glej, zdaj se

je zravnala in se zamaknila v pobočje. »Gotovo poslušaj trobento. In kdo ve, kako odmeva v njej?« je pomislil. »A tudi o njej se mi ne bo nič razjasnilo. Vsaj pri starem Blažiču ne... Sicer pa, kaj naj se razjasni? V gozdu se je bila pritisknila k javorju in prej se ni marala pogovarjati. Mar je to res tako skrivnostno?«

Trobenta je zadonela tretjič.

»Očitno je danes skrivnostna samo moja prenapeta domišljija!« si je rekel Peter Majcen. Ozrl se je na nebo in spet je zagledal svoj beli oblak. Razveselil se je kakor otrok in malo je manjkalo, da ga ni glasno pozdravil. Trobenta se je oddaljevala in je zvenela samo še otožno, skoraj prijetno otožno. »Sicer je tudi oblaku samo moja domišljija dala svoj pomen,« se je nasmehnil, »a vendar sem ga vesel. Kakšno upanje prinaša zdaj? Da bo šlo pisanje od rok? Seveda, pravi mi, naj grem domov in sedem k mizi. Pa saj bom šel. Takoj bom šel. Samo do hrama grem in se poslovim.«

»Še!« je rekel Jankec.

»Saj sem že trikrat,« je toplo odvrnil ded in mu vrnil trobento.

Spustili so se ob vinogradu. Stari Blažič se je večkrat ustavil, da bi privil mladiko h kolu ali potežkal grozd. Jankec je počepal in previdno držal trobento v naročju, Peter Majcen pa se je oziral po Tihem dolu in njegov pogled je zmeraj obstal pri tolmunu, kjer se je Javorka zibala kakor velik cvet.

»Kako lepa je ta dolinica!« je rekel.

»A dolinica?...« je zamišljeno ponovil starec. »Lepa dolinica, seveda, kar lepa dolinica je...«

»Vse je tako mirno, tako čisto in lepo: travnik, potok, tolmun in tisti košati gaber.«

»A gaber?... Tudi gaber je lep, seveda, kar lep gaber je...«

»In tudi perica je lepa!« je s poudarkom rekel Peter Majcen in se nasmehnil.

»A perica?...« je še prav tako zamišljeno ponovil stari Blažič, ne da bi se sploh ozrl v dolino. »Tudi perica je lepa, seveda, kar lepa je...«

»Starec je res raztresen,« je pomislil Peter Majcen. »Nemara je že pozabil, da me je povabil na kozarček. Kaj, če bi se kar poslovil?«

A se ni poslovil. Nikakor ni mogel najti primerne poslovilne besede. Iskal jo je in iskal, a še preden jo je našel, so prišli do zidanice.

»O, saj to je pa moja zidanica!« je rekel z narejenim veseljem. »Prejle sem jo gledal iz doline. Tako prijazno se mi je smehljala s pobočja.«

»O prijazna je, kar prijazna je...« je prikimal stari Blažič. Vtikal je svojo debelo roko v razpoke v zidu, pod nizko slamnato streho, nad podboj in pod prag ter venomer komaj slišno prepeval:

»Prišla bo bridka smrt,
moj hramček bo zaprt...«

»Ali iščete ključ?« je vprašal Peter Majcen.

»Ključ, seveda, ključ...«

»V vratih je.«

»A v vratih je? ... Saj, v vratih sem ga pustil!« je globoko vzdihnil in nejeverno zmajal z glavo. »No, pa kaj hočemo, je že tako!...«

Počasi je odprl težka, okovana vrata, ki so presunljivo zaškripala v zarjavelih tečajih. Iz hrama je udaril prijeten hlad, prepojen z močnim vonjem po vinu in zatohlosti.

Peter Majcen je sedel na prag.

»Kar naprej! Kar naprej!« je vabil starec skoraj ukazujoče in kazal v kot k starinski stiskalnici, kjer sta bila dva nizka stolčka na treh nogah. »Na tegale sedite! Drugi je moj. Tam sedim. Jankec sedi pa na pragu. Kajne, Jankec?« je ljubeznivo rekel, stopil k njemu in ga spet pobožal po kodrastih laseh. »Da, tako je to: jaz sedim v kotu, Jankec pa na pragu. Na pragu sedi, da lahko gleda domov. Jaz ne vidim več dobro... No, pa saj sem že povedal!... A kaj hočemo, je že tako!... No, Jankec, poglej, če je moje okno še zaprto.«

Jankec se je ozrl v hišo in zdolgočaseno povedal:

»Zaprto je, zaprto.«

»Zaprto je, zaprto...« je sam zase zamrmral stari Blažič. Vzel je s stiskalnice rjavo, precej obtolčeno majoliko in počasi stopil k sodom. Zaslíšal se je votel udarec, ko je odbil veho. Nato je globoko zajel sapo in po cevi potegnil vino iz soda. Vino je žuborelo v majoliko, starec pa je komaj slišno ponavljal:

»Prišla bo bridka smrt,
moj hramček bo zaprt...«

Jankec je sedel na prag in si položil trobento čez kolena.

»Tako torej, tvoj očka igra trobento?« je rekel Peter Majcen.

»Očka igra. Ampak zdaj ne igra več,« je odkimal Jankec.

»Zakaj pa ne igra?«

»Ker nima več sape.«

»Ali je tako hudo bolan?«

»Hudo je bolan, hudo,« se je iz polmraka oglasil starec. »Pa kaj hočemo, je že tako!...«

»No, pa saj se bo ozdravil,« je rekel Peter Majcen.

»Ne bo se, ne!« je odkimal Jankec.

»Kdo pa je rekel, da se ne bo ozdravil?«

»Sam je rekel.«

»Kaj pa mu je?« se je Peter Majcen obrnil k starcu.

»Jetika je, jetika!...«

»Dandanes tudi jetiko ozdravijo.«

»Da ozdravijo?« je živo vprašal Jankec.

»Seveda ozdravijo.«

»Ali ste vi imeli jetiko?«

»Ne, nisem.«

»A ne?« je zategnil otrok in ga očitajoče pogledal, kakor bi hotel reči: »Zakaj pa potem tako govorite?«

»Eh, kaj hočemo, je že tako!...« se je iz polmraka oglasil starec. Vino je nehalo žuboreti v majoliko. Potrkal je po sodu in si zamrmral: »No, pa saj ga bo še dovolj!... Pa kolikor ga bo, toliko ga bodo popili...«

Udaril je po vehi, da je votlo zabobnelo, in se počasi vrnil k stikalnici. Vzel je v roke umazan kozarec, povrtal po njem z debelim palcem, pihnil vanj, ga obrisal ob hlače, ga postavil pred Petra Majcna in začel natakati. Vino je teklo v lepem loku; bilo je rdeče, blede rdeče kakor vodena kri.

»Pijte!« je rekel.

Peter Majcen je izpil in postavil kozarec predenj.

»Kislo je. Pa kaj hočemo, je že tako, če ni sonca!...« je rekel starec in se spustil na svoj stolček. Molče si je natočil in izpil. Roka se mu je nekoliko tresla, pa se mu je zato curek vina zavijugal po poraščeni bradi. Ko je izpil je postavil kozarec pred Petra Majcna in spet natočil. »Pijte!« je rekel. Nato se je s komolcem naslonil na kolena in se zamaknil predse.

Petru Majcnu je bil molk težak. A ker ni vedel, kaj naj reče, se je spet obrnil k otroku.

»Ali te očka še kaj nosi?« je vprašal.

»M-m...« je odkimal otrok. »Že dolgo me nič več ne nosi.«

»Potem te pa mamica nosi?«

»Mamice pa ni doma.«

»Ne, mamice pa ni, mamice...« je zamrmral ded.

»Že dolgo je ni!« je vzdihnil otrok.

»Dolgo, že kar dolgo je ni!...« je vzdihnil tudi ded. »Pa kaj hočemo, je že tako!...«

»Kam pa je šla?« je vprašal Peter Majcen.

»Šla je... kar šla je...« je Blažič razširil roke. »Pa kaj hočemo, je že tako!... Pijte!...«

In spet je bil molk. In spet je bilo Petru Majcnu neprijetno.

»Ali imate samo tega sina?« je vprašal.

»A sina? ... Štirje so bili, štirje!« je prikimal starec. »Pa treh že ni več!...«

»Ali so padli?«

»Padli so, padli!... Pa kaj hočemo, je že tako!...«

»Saj ni res!« se je oglasil otrok. »Zgoreli so!«

»Zgoreli so, zgoreli!...« je vzdihnil starec in spet natočil. »Pa kaj hočemo, je že tako!... Pijte!...«

Peter Majcen je izpil in nato počakal, da je izpil tudi starec. Misli je, da bo še kaj povedal o svojih sinovih, a je molčal.

»Kdaj pa je to bilo?« je vprašal Peter Majcen. »Takrat, ko so vam požgali hišo?«

»Takrat, takrat...«

»Pa kako se je to zgodilo?«

»Kako? ... Domov so prišli in so jih obkolili. In ker se niso hoteli vdati, so zažgali hišo... Sicer pa, kako naj vem? Mene so bili že prej pobrali. Kakor hitro so odšli fantje v hosto, so me odvedli na Rab. Samo mati je ostala doma.«

»Tudi stara mati je zgorela.« se je oglasil Jankec.

»O tudi, tudi!...« je vzdihnil starec. »Pa kaj hočemo, je že tako!... Pijte!...«

»Kdaj je to bilo? Katerega leta?« je po premolku vprašal Peter Majcen.

»A leta? ... Triinštiridesetega. Na sveti večer.«

»Na sveti večer!« je glasneje rekel Peter Majcen.

»Da, prav na sveti večer... Fantje so bili prišli domov, da bi videli mater, pa tudi da bi se doma najedli in pogreli. Saj veste, kako je: dom je dom in prava mati ima še zmeraj kje kaj škrto... No, pa so jih obkolili in zažgali hišo... Tako so šli mati in trije sinovi... Tega, najmlajšega, ki zdaj leži, ni bilo z njimi. Bil je kurir in je bil takrat nekje na Primorskem... No, pa zdaj bo tudi ta šel!« je tiho vzdihnil. Nato se je nagnil k Petru Majcnu in komaj slišno zašepetal: »Na koncu je... prav na koncu je že...« Potegnil si je z dlanjo po čelu, zmajal z glavo in potem rekel z navadnim glasom: »No, Jankec, poglej, če je moje okno še zaprto.«

»Zaprto je, zaprto,« je povedal otrok.

»Zaprto je...« je zamrmral stari Blažič. Postavil je kozarec pred Petra Majcna in natočil. »Pijte!... Kaj hočemo, je že tako!...« Vzel je majoliko in se odzibal v polmrak k sodom. Spet je votlo zabobnelo, ko je odbil veho, spet je glasno zažuborelo v majoliko, spet je potrkal po sodu in rekel sam sebi: »No, kolikor ga bo, toliko ga bodo popili!« in spet je komaj slišno zapel:

»Prišla bo bridka smrt,
moj hramček bo zaprt...«

Peter Majcen je sklenil, da se bo poslovil, čeprav si je očital, da to ni lepo.

»Tako, zdaj moram pa domov,« je rekel in vstal.

»Kam pa se vam mudi!« je skoraj prestrašeno rekel starec in hitro stopil k njemu z majoliko. »Ali niste rekli, da ste na počitnicah?«

»Seveda sem rekel. Toda čeprav sem na počitnicah, imam svoje delo.«

»Seveda, vsak človek ima svoje delo, vsak človek,« je prikimal starec in začel natakati. »Vsak človek mora delati, do smrti mora delati... A kaj pa vi zdaj delate, če smem vprašati?«

»Nekaj pišem.«

»A pišete?... To bi se reklo, da imate svoje pisarije?... Uradnik ste, kaj?« je vprašal, a brez pravega zanimanja. Očitno je govoril samo zato, da bi ga zadržal. »Saj, zdaj zmeraj kaj popisujejo... No, pa kaj hočemo, je že tako!... Pijte!...«

»Hvala, hvala! Prav res sem se že odžejal.«

»No, potem pa še malce popijte!... In sedite!... Jankec, reci gospodu, naj sede!«

»Sedite!« je odsotno rekel Jankec.

»No, vidite. Sedite!« je ponovil starec.

Peter Majcen je sedel, toda bilo mu je tako mučno, da je takoj spet vstal in stopil k otroku.

»Ali hočeš, da te malce ponosim?« je rekel.

»Hočem,« je prikimal otrok, a brez vsakega zanimanja.

»Kako te je nosil očka? Za vratom?«

»Tudi za vratom.«

Peter Majcen si je posadil otroka za vrat. Nekajkrat ga je nesel sem in tja pred zidanico, nato pa je krenil po stezi pod vinogradom. Toda Jankec ga je kmalu ustavil.

»Pojdiva nazaj,« je rekel. »Teta gre.«

Peter Majcen se je ozrl. Zagledal je žensko v črnem, ki se je pri tolmunu pogovarjala z Javorko.

»Kako pa je teti ime?« je vprašal.

»Teta Minka.«

»Kako pa je ime tisti, ki pere?«

»Teta Zmaga.«

»Ali je tudi teta Zmaga tvoja teta?«

»Ne,« je kratko odgovoril otrok. »Pojdiva nazaj!«

Teta je kmalu prišla. V levici je držala košaro, v desnici putrih.

»Jankec, kam pa si zlezel?« je zaklicala že od daleč.

»Gospod me nosi.«

»Od kod pa vi?« se je obrnila k Petru Majcenu, ko je prišla bliže.

»Ali ste nemara iz Črnega loga?«

»Kako pa že veste, da sem tam?« se je začudil.

»Tako. Slišala sem ... In hvala vam, ker ga nosite, revčka našega!«

»Ali očka zdaj spi?« je vprašal Jankec.

»Spi, spi ...« je tiho rekla, se hitro obrnila in izginila v zidnico.

Peter Majcen je spet krenil z otrokom po stezi in se počasi vrnil.

Ko je šel mimo vrat, je prisluhnil razgovoru.

»Pisar je, pisar,« je rekel stari Blažič.

»Kakšen pisar!« je ugovarjala teta. »Povesti piše.«

»A da piše povesti?«

»Piše. In tudi o naših bi lahko kaj napisal, če bi vedel!« je vzdihnila teta.

»Kaj pa naj bi napisal?« je zategnil starec. »Trije fantje so prišli domov k materi pa so jih obkolili, da so z materjo vred zgoreli v hiši. To je strašno, a to ni povest.«

»Kaj pa je po vašem povest?«

»Povest je — povest ... V povesti se mora veliko zgoditi!«

Peter Majcen je postavil otroka na tla. Jankec ga je prijel za roko, ga odpeljal v hram in mu ponudil kozarec.

»Očka potem zmeraj popije kozarec vina,« je rekel. »In tudi vi imate že težko sapo.«

»Pijte, le pijte! ... Kislo je, pa kaj hočemo, je že tako!« je vzdihnil starec.

Teta je odpeljala Jankca na prag in mu dala na kolena krožnik z ocvrtimi jajci.

»Ali je tudi očka jedel jajčka?« je vprašal.

»Tudi, tudi,« je prikimala in ga pobožala po laseh. »Le jej!« Obrnila se je, si s predpasnikom obrisala oči in počasi stopila k Petru Majcenu.

»Ali pišete zdaj novo povest?« je vprašala.

»Pišem... počasi...«

»Veste, včasih, ko sem služila na gradu, sem veliko brala. Zdaj pa že dolgo ne berem več. Ni časa. Pa tudi, kaj bi brala! Če je pisanje lepo, vem, da ni res, a da bi hudo brala... ne, tega ne maram! In knjige so pravzaprav za mlade ljudi. Mlad človek vse rad bere, lepo in hudo, in vse mu gre enako do živega. Ko pa je človek starejši... eh, kaj bi: vsak ima svojo lastno povest, zakaj naj bi potem še tiskane bral!...«

»O vsak!« je prikimal Peter Majcen.

»Saj. Skoraj bi lahko rekli, da je človek na svetu samo zato, da doživi svojo povest!«

»Eh, kaj hočemo, je že tako!...« je vzdihnil starec. »In zdaj po-hiti. Pohiti, da ne bo sam doma.«

Teta je vzela putrih, stópila k sodu in potrkala po njem.

»H koncu gre, h koncu!« je rekla. »Pogrebci pa so zmeraj žejni.«

»Kolikor ga bo, toliko ga bodo popili!...« je vzdihnil stari Blažič in si z dlanjo potegnil po čelu.

Teta je natočila vina v putrih in vzela košaro.

»Tako. Zdaj pa grem,« je rekla.

»Tudi jaz grem domov!« se je cglasil Jankec.

»Le zakaj bi hodil domov?« je toplo rekla teta, stopila k njemu in ga pobožala po glavi.

»Tudi jaz bom šel,« je rekel Peter Majcen in vstal.

»Kam pa se vam mudi!« je vzkliknil starec in ga prijel za roko. »Ostanite! Ostanite!... Jankec, reci gospodu, naj ostane!«

»Ostanite!« je mirno rekel otrok.

»Ostanite!« se je oglasila tudi teta. »Ostanite, da ne bosta sama!« In Peter Majcen je spet sedel.

(Se nadaljuje)